

Egy gyülekezeti férfikör életre hívása

Az ötlettől a tapasztalatokig

Az írás témája egy gyülekezeti férfikör életre hívása és mentálhigiénés szempontú vizsgálata. A férfiköri alkalmak bemutatásán kívül dokumentálja az első gondolattól a projekt lezárásáig és a kiértékelésig vezető lépéseket, illetve számba veszi egy esetleges disszemináció lehetőségét és az ehhez szükséges feladatokat is. Megvizsgálja továbbá, milyen hatással lehet a személyiség fejlődésére, és milyen mentálhigiénés lelkigondozói aspektusai lehetnek egy témaspecifikus gyülekezeti házicsopornak, jelen esetben a férfiköri alkalmaknak.

Kulcsszavak: *gyülekezet, házicsoport, férfispiritualitás, férfikör, közösségi lelkigondozás, csoportmunka.*

A gyülekezeti férfikör gondolata lelkipásztori szolgálatom kezdetétől fogva, mintegy tíz éve foglalkoztat. Mindig is érdekelt a téma, aminek vélhetően személyes vonatkozásai vannak: szüleim öt-hat éves koromban elváltak, s én édesanyámmal kettesben, egy apa nélküli családi rendszerben nőttem föl. Érdekes módon ez a hiány addig nem jelentkezett bennem, amíg két cseperedő fiúgyermekem éppen kibontakozó férfiúi személyisége által tükröt nem tartott elém. Szigor vagy engedékenység? Játékosság vagy komolyság? Kalandvágy vagy biztonságra törekvés? Ezek mindennapos dilemmák lettek. A jelentkező kérdések: a magammal szemben támasztott apai elvárások és a minta hiányában néha bizonytalan apaszerepem végső soron saját férfiúi mivoltom tisztázását követelték. Tudatos apává és tudatos férfitá válhattam általuk. Tanulságos időszak volt ez, sok mindenre választ kaptam, és sok új kérdés nyílt meg előttem férfiletem összetettségéről, szépségeiről, egyéb vonatkozásairól.

A személyes okokra egyfajta tudásvágy is épült: férfiletem tudatos megtapasztalása és a csoporttagokkal való összehasonlítás „interperszonális tanulás” lehetőségét hordozza, különösen egy olyan csoportban, amely a férfilet kérdéseire fókuszál. *Rudas János* így ír e jelenségről:

„Jelentőségünkél fogva az interperszonális kapcsolatoknak túl nem értékelhető szerepük van egész életünkben. A tanulás sikeres volta a csoportban létrejövő érzelmi tapasztalat és ennek kognitív feldolgozása összekapcsolásán múlik. Könnyen átlátható annak a tételnek az igazsága, hogy az érzelmek és a gondolkodás együttes erejére épülő interperszonális tanulás csoportban sokkal hatékonyabb, eredményesebb lehet, mint egyéni módon.”¹

1 RUDAS J.: *Delfi örökösei – Önismereti csoportok, elmélet, módszer, gyakorlatok*, Gondolat, Budapest, 1990, 49–50.

Lelkipásztori tevékenységem egy részében gyülekezeti házicsoportokkal foglalkozom.² Úgy gondolom, a „házicsoportos rendszer” nagyszerű, a mai kor kihívásaira jó választ találó gyülekezetépítési lehetőség, egyben visszatalálás is a bibliai gyökerekhez. E gyülekezeti modellben különösen foglalkoztat a kérdés: a házicsoportos gyülekezetépítési struktúrában mi a szerepük az úgynevezett témaspecifikus házicsoportoknak, amilyen például a férfikör?

A mentálhigiénés szemléletű lelkigondozói beszélgetés, amennyiben a lelkigondozó és a kliens közötti interakción alapul, számomra jól belátható, viszonylag kevés bizonytalansági tényezővel (például rejtőzködés, egyéb hátrító, realitástorzító mechanizmusok, fel nem tárt vagy tárható mélyebb, családi vagy egyéb élettörténeti összefüggések, az indulatáttétel és viszontáttétel lehetősége) működő professzionális segítőfolyamat. Ha viszont nem két személy interakciója, hanem egy csoport több tagjának több irányból érkező és többféle élethelyzetből induló összetett közösségi hatása a lelkigondozás eszköze, úgy érzem, követetlenné, kontrollálhatatlanná válnak a folyamatok. Feltételezhetően ez a belső bizonytalanságom is hozzájárul tanulmányom másik kérdésének megszületéséhez: milyen professzionális mentálhigiénés eszközei és lehetőségei vannak egy témaspecifikus gyülekezeti házicsoportban a közösségi lelkigondozásnak?

A PROJEKT SZAKASZAI

Alapvetően három nagyobb szakaszra osztható a férfikör létrejöttének folyamata: előkészítés, megvalósítás, kiértékelés.

1. Előkészítés

Az előkészületi szakaszt onnan számítom, amikor szilárd elhatározásra jutottam magamban: a gyülekezetemben meghirdetek egy férfikört. Elképzeléseimet megbeszéltem lelkész kollégáimmal, felmértem a konkrét gyülekezeti igényeket, és elkezdtem olvasni a vonatkozó szakirodalmat. Munkatársat kerestem, akivel egyeztettük elképzeléseinket, célokat határoztunk meg, megterveztük a folyamatot, ütemtervet készítettünk. Kidolgoztuk a férfikör struktúráját, a módszereinket.

Az előkészítés következő fázisa a férfikör tagságának összeállítása volt. A megszólított férfiakkal rövid interjút készítettünk, és ismertettük velük terveinket.

2. Megvalósítás

A munka második szakaszát onnan számítom, amikor elkezdődtek a férfiköri alkalmak. A teljes férfikör nyolc alkalomból állt, és kéthetente találkoztunk. A köztés hetekben

² Házicsoporton itt azt a legelterjedtebb kisközösségi hitmegélési formát értem, amely a gyülekezeti nagyközösségen belül, leginkább otthonokban szerveződő kisebb csoportokat jelent, melyekben a nagy közösséghez képest meghittebb módon lehet megélni Krisztushoz tartozásunkat. Gyülekezetekben közel negyven ilyen csoport működik, ezek a kisközösségek alkotnak egy nagyobb gyülekezeti egységet, melyet leginkább a vasárnapi, istentiszteleti közösség jelenít meg.

vezetőtársammal találkoztunk, kiértékeljük az előző és kidolgoztuk a következő alkalmakat. A záróalkalom egy kalandprogram lett: vízitúra a Mosoni-Dunán.

3. Kiértékelés

A kiértékelés szakasza egy megbeszélésből és több kisebb ülésből állt. A kiértékelés során összerendeztük az alkalmak anyagait, listákat és egy rövid jegyzetet készítettünk, valamint elkezdtük tervezni a következő férfikört.

ÉLETRE HÍVÁS

1. A férfilet szakirodalmáról

Elképzeléseimet összeszedve leírtam terveimet, és elkezdtem szakirodalmat olvasni. *Howard* és *William Hendricks Vassal formálják a vasat* című könyve³ a pártfogói kapcsolat lehetőségeiről szól. Sok tanulsággal fogalmazza meg, hogyan lehet fölépíteni egy mentor-kapcsolatot, hogy a lehető legnagyobb növekedéssel és haszonnal járjon. *Sam Keen Belső tűz* című könyve⁴ a férfilelek mélységeivel foglalkozik. A különböző férfiszerepek elemzésétől (vadász, harcos, vállalkozó stb.) a beavatási rítusokon át a férfi-nő viszonyig és a szexualitás aktuális kérdéséig jut el. *Joseph Campbell Az ezerarcú hős* című könyve⁵ 1949-ben íródott, és egyfajta holisztikus bemutatása a témának: mítoszok, archetípusok és szimbólumok szövevényes rendszerét egyesíti.

Több mű átolvasása után az induló férfikör alapkönyve *Richard Rohr A férfi útja* című művének második kötete lett.⁶ Számomra Rohr tudja a leghitelesebben egyesíteni a keresztényen gondolkodásmódot azokkal a XX. századi felismerésekkel, például a *Carl Gustav Jung* által leírt, a személyiséget meghatározó archetípusokkal, amelyek végül a férfiköri alkalmaknak is a lélektani alapját képezik.

2. Teológia és pszichológia kapcsolata

A tudományos gondolkodás kontinuitása

Annak alátámasztásául, hogy a jungi felismerések gyökerei milyen mélyre nyúlnak a keresztényen gondolkodás történetében, hadd álljon itt egy idézet Jung *Az archetípusok és a kollektív tudattalan* című írásából:

„Az archetípus kifejezést már Alexandriai Philónnál fölleljük az emberben lévő *Imago Deire* vonatkozóan. Ugyanezt találjuk Iréneusznál, aki így ír róla: »*Mundi fabricator non*

3 H. és W. HENDRICKS: *Vassal formálják a vasat – Jellemépítés pártfogói kapcsolattal*, Keresztényen Ismeretterjesztő Alapítvány, Budapest, 2000. ■ 4 S. KEEN: *Belső tűz*, Ursus Libris, Budapest, 2009. ■ 5 J. CAMPBELL: *Az ezerarcú hős*, Édesvíz, Budapest, 2010. Korunkban talán ez a legnagyobb hatású könyv a témáról: „A mai Hollywood is Campbell köpönyegéből bújt elő; mentorként ott van minden filmben, legjobb tanítványa, George Lucas pedig ennek a könyvnek a nyomán készítette el a *Csillagok háborúja*-trilógiát.” ■ 6 R. ROHR: *A férfi útja II.*, Ursus Libris, Budapest, 2004.

a semetipso fecit haec, sed de alienis archetypis transtulit. « Szent Ágostonnál, jóllehet nem jelenik meg az archetípus kifejezés, azonban a gondolat igen: »*sunt [...] ideae principales quaedam [...], quae ipsae formatae non sunt ac [...] aeternae [...], quae divina intelligentia continentur.*»⁷

Mint ismert, Alexandriai Philón Jézus kortársa volt, Krisztus előtt 20-tól Krisztus után 45-ig élt, Iréneusz pedig Krisztus után 130 és 202 között, tehát az idézet nemcsak Jung rendkívül széleskörű teológiai tudását, hanem azt a tételt is jól szemlélteti, hogy a XX. század lélektani felismerései szerves részét képezik annak a megismerési folyamatnak, amely a keresztyén kultúrkörrel kezdődött, vagy talán még régebben, akár az Ószövetség bölcsességirodalmával vette kezdetét, és amelyet a keresztyén teológia már az első pillanattól fogva megfogalmazott, jóllehet más kontextusban.

A Biblia és az archetípusok

Végül hadd álljon itt még egy feszültségekkel terhes teológiai kérdés feloldása, bár evidencia, és talán nem is kellene megmagyarázni a kérdést, hogy milyen bibliai alapja lehet a jungi archetípusok keresztyén kontextusú alkalmazásának.

Paul Ricœur írja *Bibliai hermeneutika* című könyve elején: „Az Ige irodalmi műfajokat ölt magára, s ez a tény arról is tanúskodik, hogy gyökereit a kultúrák testébe bocsátja.»⁸ Tehát a folyamat, amikor Isten Igéje irodalmi műfajokat ölt magára (mitikus beszédmód, [hős]költemény, elbeszélés, mese, parabola, episztola stb.), azzal a belső értelmezési és külső keletkezési folyamattal azonos, amelyről Jung ír:

„Az archetípus a platóni eidoç magyarázó átírása. A mi céljaink szempontjából azért találó és hasznos ez a megjelölés, mert azt közvetíti, hogy a kollektív tudattalan tartalmi esetében réges-régi, vagy még pontosabban ősi típusokról, vagyis időtlen idők óta fennálló általános képekről van szó. Gond nélkül alkalmazhatjuk tudattalan tartalmakra is. Az archetípusok megjelenésének egy másik közismert formája a mítosz és a mese. Azonban itt is speciálisan kialakult formákról van szó, amelyek hosszú időn keresztül hagyományozódtak át. Az archetípus fogalom ezért csak közvetetten alkalmazható a kollektív reprezentációkra, mint-hogy csupán azokat a pszichés tartalmakat jelöli, amelyek még nem részesültek tudatos feldolgozásban, ekképpen tehát még közvetlen lelki adottságot jelenítenek meg. Ily módon meghatározva az archetípus nagymértékben eltér a történelmivé lett vagy kidolgozott formáktól, nevezetesen a titkos tanok magasabb szintjein olyan felfogásban jelennek meg az archetípusok, hogy rendszerint félreismerhetetlenül meglátszik rajtuk a tudatos feldolgozás ítéletalkotó és értékelő hatása. Az álmainkban és a látomásainkban közvetítés nélkül megjelenő archetípusok azonban sokkal egyénibbek, érthetlenebbek vagy naivabbak, mint

7 C. G. JUNG: *Az archetípusok és a kollektív tudattalan*, Scolar, Budapest, 2011, 12. A latin idézetek fordítása: „A világ Alkotója (Teremtője) nem [közvetlenül] önmagáról formázta ezeket, hanem más [rajta kívül álló] előképekről vitte át [„másolta”]. A szögletes zárójelben lévő értelmező kiegészítések magyarázata: vélhetően az istenképűség (1Móz 1,27) antropomorfizmusba hajló értelmezésével szemben fogalmazott így Iréneusz. A Szent Ágoston-idézet: „Vannak bizonyos fő (alapvető) ideák, melyek nem létrejöttek, hanem örökkévalók, melyek az isteni értelemben foglaltatnak.” ■ 8 P. RICŪR: *Bibliai hermeneutika*, Hermeneutikai Kutatóközpont, Budapest, 1995.

például a mítoszokban megjelenők. Az archetípus lényegében olyan tudattalan tartalmat jelenít meg, amely megváltozik, amint tudatosul és amint észrevesszük, mégpedig mindig annak az adott tudatnak megfelelően, amelyből felbukkan.”⁹

Többek között Jung lélektani-teológiatörténeti és Ricœur értelmezéstörténeti-hatástörténeti felismeréseinek összevetése szolgáltatja a gyülekezeti férfiköri alkalmak tematikájának elméleti alapját.

3. Szakmai, munkatársi feltételek

Tudtam, hogy egyedül nem tudom végigvinni a projektet, egyéb lelkesí feladataim mellett ez túl sok lenne. A gyülekezeti férfikör ötletét ismertettem egyik lelkesí megbeszélésünkön. Egyik kollégánóm évek óta vezet női kört, és sok tapasztalattal gazdagított, tulajdonképpen úgy tekintettünk a tervezett férfikörré, mint a már meglévő női kör férfi megfelelőjére. Azonban értelemszerűen csak férfit hívhattam be segítőnek. Sokat jelentett a kollégák támogatása, inspiratív ötletek hangzottak el, de a bennem lévő elképzelések ennél már határozottabbak voltak. Támogatást főleg a toborzás módjában, a konkrét gyülekezeti célszemélyek kiválasztásában és kollégáim lelkesítő hozzáállásával kaptam. Egy-két hétig a gyülekezet férfi tagjai között kerestem munkatársat. 2016 novemberében *Siba Balázs* lelkesí kollégámnak is megemlítettem terveimet. Kiderült, hogy a témával már ő is foglalkozott, vannak saját tervei is, és örömmel csatlakozott a munkához.

4. Közös munkamód kialakítása

Csapatmunka kezdődött. Harmonikusan, egymást kiegészítve tudtunk dolgozni: Balázs terveit összeegyeztettük a saját elképzeléseimmel. Ő további szakirodalmat is ajánlott, és ekkor dönt el, hogy *A férfi útja* lesz az alapkönyvünk, bibliai alakok és archetípusok alapján haladunk. Kitűztük az első alkalom időpontját, meghatároztuk a leendő résztvevők személyét (életkor, élethelyzet), áttekintettük az időkereteket, megterveztük, hány alkalmas legyen a sorozat. Végiggondoltuk a lehetőségeinket, hogy milyen gyakorlatokat végeztünk már csoportokban; mi az, ami eddigi gyakorlatunkból hasznosítható, és mik lesznek vélhetőleg olyan elemek, amelyek új fejlesztést igényelnek.

5. Gyülekezeti igény

Férfias alkalmak

Viszonylag sok aktív apuka vesz részt gyülekezetünk életében, ezért vannak apukás férfi-kezdeményezéseink. Például évente egyszer barkácsnapot szervezünk. Ez egy speciális gyermek-istentiszteleti alkalom vasárnap, a délelőtti istentisztelettel párhuzamosan, amikor az apukák szerszámokkal és megfelelő alapanyagokkal érkeznek, és egy előre eltervezett tárgyat (madáretetőt, galamb alakú szélforgót, ügyességi játékokat, úsztatható favitorlást, kincsesládát stb.) alkotnak a gyermekekkel.

9 C. G. JUNG: *Az archetípusok és a kollektív tudattalan*, i. m. 14.

Az apukáknak van egy levelezőlistájuk („harcosok klubja”), amelyen imatémáinkat és a gyermekeinkkel kapcsolatos aktualitásokat szoktuk megosztani, és ha van valamilyen fontosabb esemény, rövidebb-hosszabb időszakokra imádkozni is összejárunk. Ez a kapcsolattartási forma a gyülekezet lelkészeitől teljesen független. Akárcsak a heti rendszerességgel zajló futballedzések, amelyeket szintén a gyülekezet apukái szerveznek, és ahová a gyermekeket is várják. Négytől fél hatig velük együtt fociznak, utána pedig csak a felnőttek.

Idesorolandó még a nyári háromszázötven fős családós táborunk, amikor majd kilencven gyermekkel délelőttönként hat csoportban (három lány- és három fiúcsoport) nem a hitoktatók, hanem a vállalkozókedvű apukák (és anyukák) foglalkoznak. Párban dolgoznak, így minden szülőre csak egy délelőtt kerül sor.

A férfiak helyzete

Amikor Richard Rohr könyvét olvastam, ráismertem egy sor tünetre, jelenségre, amely a mi gyülekezetünk férjainak is sajátja. Persze ekkor még csak (meg)érzések voltak ezek, alapjukat azok a beszélgetések jelentették, amelyek véletlenszerűen kerültek elő a témában. Egy jellemző idézet az egyik beszélgetésből: „Nektek, lelkészeknek könnyű, van értelme a munkátoknak. Én a harmadik munkahelyemen csinálom ugyanazt: irányítom a cég egy részlegét, felügyelem a munkafolyamatait. Nem sok értelmét látom. Istenhez vezetni az embereket, annak van értelme.” Ez a hivatásával küzdő férfi mintha Richard Rohr könyvét illusztrálná:

„A legtöbb férfi azért kapja a fizetését, hogy megtegye, amit valaki más akar. Nem igazán irányítják saját életüket. Nem csoda, ha oly sok férfi vált passzívvá. [...] Kultúránk a döntéshozás illúziójával ajándékozza meg a férfiakat, de valójában megfosztja őket annak lehetőségétől, hogy ténylegesen új irányokat határozzanak meg a napi kisszerű versenyfutáson kívül, illetve azon túl. A férfiaknak alig van lehetőségük, hogy olyan döntéseket hozzanak, amelyek ténylegesen megváltoztatják életüket vagy a körülöttük lévő világot.”¹⁰

Ugyanez a kulturális probléma, ez a kitettség a családi élet szintjére is leszűrődik, és ha nem is minden esetben okoz komoly krízishelyzeteket, egyfajta tétovaságot a legtöbb férfi átél ezzel kapcsolatban. Bár időben kicsit előreszaladok ezzel, mivel idetartozik, itt ismertetem a férfiak helyzetével kapcsolatban az első férfiköri alkalom bevezető kérdéssorozatának eredményét.

Öt kérdésre kellett válaszolni egy hétfokú skálán, ahol az 1-es a „legkevésbé”, a 7-es pedig a „leginkább” választ jelentette:

1. Mennyire érzed azt, hogy a helyeden vagy a munkahelyeden?
2. Mennyire érzed azt, hogy a helyeden vagy a családotban?
3. Mennyire érzed azt, hogy Isten elfogad olyannak, amilyen vagy?
4. Mennyire tudod férfiszerepedet (jelen élethelyzetekben) megélni?
5. Mennyire érzed biztosnak az életutadat? (Tudom, hol vagyok, honnan jövök, hová tartok.)

Az összesített eredmény az alábbi táblázatban látható.

Adatközlő:	Első férfikör										Második férfikör							
	1-es	2-es	3-es	4-es	5-es	6-es	7-es	8-es	9-es	10-es	1-es	2-es	3-es	4-es	5-es	6-es	7-es	8-es
Mennyire érzed azt, hogy a helyeden vagy a munkahelyeden?	6	6	1	7	4	7	6	5	4	7	2	2	3	3	6	5	6	7
Mennyire érzed azt, hogy a helyeden vagy a családban?	4	6	3	6	5	7	5	6	5	6	4	2	5	7	6	6	6	7
Mennyire érzed azt, hogy Isten elfogad olyanak, amilyen vagy?	5	4	6	2	6	6	?	7	7	6	3	7	6	7	6	7	7	6
Mennyire tudod férfiszerepeidet (jelen élethelyzetedben) megélni?	3	5	2	6	4	7	4	4	5	6	3	4	6	5	6	5	6	6
Mennyire érzed biztosnak az életutadat? (Tudom, hol vagyok, honnan jövök, hová tartok.)	6	5	1	6	7	6	6	5	5	6	2	4	3	4	5	6	5	5

Bár a felmérés rendkívül kis elemszámú, így tudományos következtetések levonására csak kellő óvatossággal használható a férfitársadalom tekintetében, egy-két megfigyelés azért talán megerősíti az imént leírtakat. Feltűnő, hogy a munkahelyre vonatkozó első kérdés mennyire polarizál, a skála közepét jelentő 3-4-5 alig szerepel e kérdésnél. A második kérdésnél: egy-két kivételtől eltekintve a családjukban a helyükön érzik magukat a férfikör tagjai. Két kivétellel az Istentől jövő elfogadás kérdése pozitív válaszokat eredményezett. A férfiszerep megélésére vonatkozó negyedik kérdés nem ugyanaz, mint az első kettő, és ahol eltérő számot karikázott be valaki, a válasz minden esetben a negatív irányba tolódott.

6. A cél meghatározása

Munkatársammal mindezek fényében arról döntöttünk, hogy a negatív jelenségek, amelyekről Rohr ír a könyvében (s tulajdonképpen az összes szakirodalmi mű erről ír), és amelyeket részben mi is megtapasztalunk a gyülekezetben, mindenképpen indokoltta teszik egy férfikör elindítását, mégpedig a következő célok mentén: a férfikör alkalmi során a résztvevőknek legyen lehetőségük

- tudatosítani a teremtésben Istentől kapott férfilét szépségeit és áldásait, ennek spirituális vonatkozásaival együtt;
- megtapasztalni a férfiközösség megtartóerejét (közösségi lelkigondozói vonatkozások).

7. A célnak megfelelő struktúra kialakítása

Az alapstruktúra

Úgy döntöttünk, olyan témaspecifikus időszaki házicsoportot hívunk életre, amelyben a fentebb említett célok megvalósulhatnak. A férfilét lesz a téma, és lelkigondozói attitűddel fogjuk vezetni. Mint már említettem, a közösségi lelkigondozással kapcsolatban voltak félelmeim, mivel a két személy között zajló, mentálhigiénés szemléletű lelkigondozói beszélgetéshez képest a csoport mint lelkigondozói közeg számomra kevésbé átlátható. Viszont meg kellett tapasztalnom, hogy a közösség lehetőség, s egy sor olyan áldása van, amely csak a csoportban jelenik meg. Rudas János *Irvin D. Yalom* nyomán ezeket sorolja fel:

- *A remény sugallata*: például ha a csoporttagok változást vesznek észre egymáson.
- *Egyetemesség és különbözőség*: a problémám nem egyedi, más is küzd hasonlóval, mégis/ezzel együtt a „különbözőség megtapasztalása olyan forrás lehet, amely az értékek változásának irányába viszi a csoporttagot”.
- *Információközlés*: olyan információk didaktikus közlését érti ezen, amelyek segítenek a belül zajló folyamatok kognitív feldolgozásában (archetípusok).
- *Önzetlenség*: a csoportkeretből fakadó támogatás, javaslatok, együttérzés, tanácsok, odafigyelés.
- *Az elsődleges családi csoport megismerése*: bár ez sokszor tudattalan, a csoport az elsődleges család megismétlésének tűnik.
- *Társas készségek fejlesztése*: a közösség mint a mintakövetéses tanulás jó terepe.
- *Utánzó viselkedés*: a csoportvezető és a csoporttagok utánzása kísérletekkel igazolt működésmód a közösségekben.
- *Interperszonális tanulás*: a tanulás egyik fontos eszköze a csoportban létrejövő érzelmi tapasztalat és ennek kognitív feldolgozása.
- *Csoportkohézió*: a „mitudat” kialakulása identifikáló tényező.
- *Katarzis*: a mélyreható érzelmek nyílt kifejezése „fejleszti a csoportkohéziót, serkenti az egyéb változási tényezők érvényesülését”, de leginkább a megtisztulás, a katarzis élményét adja.¹¹

Rudas János felsorolását kiegészítve hadd jegyezzem meg, hogy egy ilyen lelkigondozói jellegű csoportban rendkívüli módon felértékelődik a csoportvezető kompetenciája, a két csoportvezető összhangja, a közös szabályok megléte és betartása, valamint a megfelelő „strukturált gyakorlatok” megtalálása.¹²

Az alkalmak

Elhatároztuk, hogy a jungi archetípusok adják az alkalmak vázát, pontosabban a jungi archetípusoknak megfelelően keresünk olyan bibliai szereplőket, akiknek a története megjelenít valamit a férfilét archetipikus összetevőiből. A Rohr által felsorolt férfiarchetípusok

11 RUDAS J.: *Delfi örökösei*, i. m. 46–52. ■ 12 Uo. 194.

„négy maszkjából” indultunk ki: ezek a király, a harcos, a mágus és a szerelmes.¹³ A király alakját jó királyra és sötét/rossz királyra osztottuk fel, és hozzávettük a felsoroláshoz a „legkisebb fiút”, aki Jungnál a Fiú, Orfeusz, Adonisz. Ez egy bevezető és egy záróalkalommal összesen nyolc találkozást jelent.

A bibliai párosítások mellett minden témához meghatároztam három kulcsfogalmat is. Az ezekkel való foglalkozást eleinte egyfajta ráhangoló feladatnak szántam. A menete a következő: minden férfi megkapja a fogalmakat egy-egy külön papírlapon, de mielőtt a következőt kézbe venné, írnia kell az adott fogalom mellé 3-5 másikat, ami éppen eszébe jut. A témára való ráhangoláson kívül (ami jól működött) végül ez a feladat lett az egyetlen standardizálható eleme a férfikörnek. Ezt az asszociációs feladatot minden alkalommal így készítettük el, és írásos nyoma is maradt. Ezáltal lehetőséget kaptunk egyfajta fogalmakra alkalmazott kapcsolatháló-elemzésre is, amelyre a későbbiekben még kitérek. Ezen túl meghatároztuk az este fél héttől kilencig tartó találkozások gyakoriságát.

A férfikör alkalmi sorrendben:

	Téma	Bibliai alak	Fogalmak
1.	Ismerkedés, keretek		férfi – férj – apa
2.	A legkisebb testvér	József	kapu – születés – rituálé
3.	A harcos	Dávid, a pásztorfiú	igazság – erő – kitartás
4.	A jó király	Dávid, Saul kontrasztjában	ország – korona – hatalom
5.	A sötét király	Dávid, a gyilkos	áldás – átok – gyengeség
6.	A szerető	Sámson	ösztön – szenvedély – házasság
7.	A bölcs	Péter	dicsőség – gazdagság – hatalom
8.	Záróalkalom	I. Szigetközi evezés	II. Felvidéki túra

8. Meghirdetés, a jelentkezők szűrése, interjúk

Az előkészítés fontos fázisa volt a férfikör tagságának paraméterezése és összeállítása. Úgy döntöttünk, mi szólítunk meg férfiakat a gyülekezetben, ugyanis egyfajta kísérleti fázisban éreztük magunkat, ezért megpróbáltuk személyes ismeretség alapján előre felmérni a meghívott személyek „csoportalkalmasságát”, és modellálni a csoport működőképességét. Alapjellemzőként meghatároztuk: minden résztvevő legyen harmincöt évesnél idősebb, családos, legalább egy gyermekkel. Telefonon vagy személyesen szólítottunk meg

13 R. ROHR: *A férfi útja II.*, i. m. 111.

férfiakat, de mindenkinek küldtünk meghívólevelet is. Akik nyitottak voltak, rövid interjújn vettek részt, melynek során megkérdeztük, mit várnak egy férfikörtől, és tájékoztatuk őket a terveinkről.

MEGVALÓSULÁS

A férfiköri alkalmak két sorozata is lezajlott már. Az első 2017 tavaszán, március–áprilisban, a második pedig 2017 novemberétől 2018 januárjáig tartott.

1. Az alkalmak megtartása

Az első sorozat temérdek pluszmunkával járt, tulajdonképpen az előzetes tervezés csak nagy vonalakban határozta meg a témát, képtelenség lett volna előre legyártani a konkrét feladatokat. Az egyes találkozások közti hetekben vezetőtársammal legalább egyszer találkoztunk többórás alkotómunkára, sok új ötlettel, játékkal, készüléssel, feladattal. Egyenlő arányban osztottuk föl a részfeladatokat. Jól kiegészítjük egymást: én sokkal spontánabb, szertelenebb vagyok, élvezem, ha valami váratlan téma-esemény hatására rögtönözni kell, de az időkeretek tartása tekintetében például még van hova fejlődnöm. Vezetőtársam nagyon alapos, pontos, fegyelmezett, nagy elméleti tudás birtokosa, és kitűnő helyzet-elemző képessége van. Az alkalmak tartása közben az egymás iránti tisztelet és az, hogy rendkívüli módon élvezzük, amit csinálunk, minden bizonnyal hozzájárult a harmonikus együttműködéshez. Az eddigi két sorozat több mint húsz férfit is pedig nagy lelkesedéssel, őszinteséggel, az új megismerésére való nyitottsággal vetette bele magát az alkalmakba.

2. Az alkalmak struktúrája, tartalma

A kezdőalkalom

Az első alkalom természetesen más, mint a következők, fő célja az ismerkedés és a keretek megbeszélése volt. Rákérdeztünk, ki mit vár a férfikörtől, és a háromszavas (férfi – férj – apa) asszociációs feladat is a férfitémát célozta meg. Áttekintettünk egy-két csoportszabályt: kitértünk a csoporttítok fogalmára, arra, hogy ez pontosan mit jelent, és mit nem. Beszéltünk arról, hogy a csoportban történt események lehetőleg maradjanak a csoporton belül, egyébként is nehéz hitelesen elmondani őket egy külsősnek, akkor is, ha saját élményemről számolok be, mert aki nem élte át az adott alkalmat, annak ugyanazok a szavak esetleg nem ugyanazt jelentik. Beszéltünk a minősítés kerüléséről, az „én” használatáról „az ember” helyett, az érzések kifejezéséről stb.¹⁴

Azt is megkérdeztük, ki mit vár a férfikörtől. Ilyen és ehhez hasonló válaszok érkeztek: – *„Kéthetente legyen két óra, amikor foglalkozhatok olyan dolgokkal, amilyenekkel nagyon keveset szoktam mostanság: lelkiesség, önismeret, beszélgetések.”* – *„Igei hivatkozásokat a férfielételebe.”*

¹⁴ RUDAS J.: *Delfi örökösei*, i. m. 144.

- „Mintát, segítséget a megküzdésben, barátságokat.”
- „Az anyagi világ fókuszának csökkentése, elmélyülés a hitben.”
- „Megerősödés, erő, tisztább identitás, önismeret, önreflexió, egymás építése, közös tanulás, betölteni az Istentől kapott feladatomat.”
- „Egy közösséget. Határátlépést, kapcsolódást, keretek feszegetését, nyugalmat, választ a kérdéseimre, mélységet, intimitást.”
- „Őszinte és támogató légkört, ahol kapok szempontokat a saját férfiletem megéléséhez.”
- „Szeretném, hogy összeegyeztethessem a munkámat az életemmel, jelenleg nincs benne a lelkem. Szeretnék megbékélni a szüleimmel.”
- „Gondolkodást olyan kérdésekről, amelyekről magamban egyedül nem gondolkoznék. Tudatosítást, megerősítést.”

Az első alkalom másik fő célja, az ismerkedés érdekében önmagunk megmutatása, illetve a másik életével, történetével való találkozás következett. Ennek eszközüül egy rajzos feladatot választottunk. Ez volt az instrukció: rajzold le életed fáját! Előkészítettünk eszközöket (zsírkréta, pasztellkréta, filctollak, szén, színes ceruzák, ollók, színes lapok), s felhívtuk a csoporttagok figyelmét, hogy bátran használják ki a fa szimbolikus jelentését: a gyökéret, a törzs, a lomb, a termés, a környezet mind beszélhet a saját életükről, a családjukról, a munkájukról. A rajzok elkészülte után először nem a rajz segítségével kellett bemutatkozni, ahogyan talán mindenki számított rá, hanem egymás után mindenki felmutatta a rajzát, és a kép láttán a többieknek érzéseket kellett megnevezniük. Eközben a fa tulajdonosa csak tartotta a rajzát, és hallgatott. Amikor körbeértünk, mindenki visszajelezhetett, rövid magyarázatot adva, mit miért rajzolt, mesélt az életéről, lehetett kérdezni. A feladat érzéskörös része frenetikus hatást váltott ki. Egyszerre mindenki megérezte a csoport erejét, azt a szinte megmagyarázhatatlan csodát, ahogyan emberek képesek egymásra hangolódni, és esetenként idegen emberek olyan észrevételeket fogalmaznak meg, amelyekkel még maguk sincsenek tisztában.

A témaalkalmak

Az alkalmak szerkezete szinte változatlanul az eredeti terv szerinti maradt. Ezt a struktúrát töltöttük meg az aktuális témának megfelelő tartalommal, feladatokkal.

- Imádság
- Zsoltárolvasás (5 perc)
- Aktualitások, a következő alkalom időpontja (10 perc)
- Visszatekintés az előző alkalomra (plenáris) (10 perc)
- Asszociációs feladat (ez már az új téma bevezetése) (5 perc)
- Az adott bibliai alak és történet bemutatása (20 perc)
- Az archetípus rövid jellemzése (Rohr könyve alapján) (10 perc)
- Átvezető gyakorlat (elmélyítés) (15 perc)
- Triádbeszélgetések (általában egy-két segítő kérdéssel) (30 perc)
- Plenáris reflexiós kör (30 perc)
- Zárókör (10-15 perc)
- Áldás (a 91. zsoltár utolsó mondatai)

Például a legkisebb testvér témakörénél ráhangoló feladatul egy sakk-készlet fényképét osztottuk ki mindenkinek, és választani kellett: ki vagy te ezen a képen? Rövid indoklásra is volt lehetőség. Ezekből mutatok be néhányat:

- „Fehér bástya: *Egyenesen mozgok, nem vagyok központi helyen, a szélről szemlélem az eseményeket. Általában csak a vége felé kezdődik a szerepem, nem sietem el a döntést. Megfontoltság.*”
- „Fekete vezér: *Irigykedek, szeretnék fehér vezér lenni. Úgy érzem, erős és elszánt vagyok, de kissé komor. Szeretem a családomat, a helyemen vagyok.*”
- „Fehér király: *Jól érzem magam, hogy a legmagasabb vagyok, szeretem, hogy mellettem van a királynő.*”
- „Világos futó: *Úgy érzem magam, mint a szüleim egyik kedvenc gyermeke. A legkisebb testvér vagyok a sorban, de a családi rangsorban ez egy kiváltságos helyzet. Büszkeség, melegség, védelem jár ezzel.*”
- „Fekete ló: *Szeretek trükkösen mozogni, átugrani helyzeteket. Zavar, ha nem tudok olyan gyorsan messze száguldozni, mint egy futó vagy egy bástya. Hajlamos vagyok túlkombinálni.*”

Ennél az alkalomnál a triádbeszélgetés segítő kérdései a következők voltak: *Miben voltam a legkisebb? Mikor és ki nem vett komolyan? Mi kellett ahhoz, hogy meghallják a hangomat? Mit jelent számodra, hogy Isten gyermeke lehetsz?*

Ezekre a beszélgetésekre hármas csoportokban különvonultunk, mindenkinek tíz perc állt rendelkezésére, de természetesen nem kellett minden kérdésre kitérni. A szétválás előtt újra hangsúlyoztuk, hogy nem kell reflektálnunk egymásra, még ha egy-egy probléma netán „hívja” is a többieket a megoldó megnyilvánulások felé, lehetőleg csak hallgassuk végig egymást. Harminc perc után újra találkoztunk, és mindenkinek lehetőséget adtunk reflektálni nemcsak a triádbeszélgetésekre, hanem az egész alkalomra is.

Ezen a férfikörön történt még egy fontos, az egész sorozatot meghatározó esemény. Rohr könyvében,¹⁵ ahol a férfibeavatásról beszél, arról, hogy civilizációktól, kultúráktól független módon létezik egyfajta beavatási rítusa a férfilétnek, és hogy ez vész ki lassan társadalmunkból, a szerző szerint az elmúlt száz év folyamán (és ennek nyomain fellelhetők a konfirmációban is) e beavatási rítusok mindegyike közül a beavatott férfival öt üzenetet, amely a felnőtt férfilét elengedhetetlen tudása. Ezt az öt üzenetet, illetve az egész fejezetet ismertetem a férfikörön.

Az öt üzenet a következő:

Az élet nehéz. Ne vesztegesd az életed arra, hogy megpróbáld megkönnyíteni. „A kő, amit az építők megvetettek, szegletkövé lett” (Mt 21,42).

Meg fogsz halni. Minden sebződésnek „szent sebbé” kell válnia, hogy felkészítsen a végső elengedésre.

Nem vagy annyira fontos. Az alázat elengedhetetlen az emberi igazság és boldogság megvalósításakor.

Nem te irányítasz. Isten irányít. El kell ismernünk ezt a hatalomfosztottságot.

15 R. ROHR: *A férfi útja II.*, i. m. 204.

Az életed nem rólad szól. Te csak egy darabkája vagy a nálad sokkal hatalmasabb valaminek vagy Valakinek.¹⁶

Ezt az öt üzenetet az alkalom második felében, a plenáris reflexió után ismertettük, úgy-hogy hosszas megbeszélésükre nem került sor, de mindenki megkapta őket egy kis kártyán, amelyet hazavihetett, és gondolkodhatott rajtuk. Már ekkor, a zárókörben mindenki nagyon intenzíven kapcsolódott egy-egy üzenethez, de összességében az egész sorozatnak egyfajta mottójává váltak ezek az erős mondatok.

A harcos témakörénél igazi test test elleni harc folyt. Vadkanos játékot játszottunk, amely abból áll, hogy körben állunk, erősen összekapaszkodunk (ez a kerítés), és egy önként jelentkezőnek (ő a vadkan), aki középre áll, ki kell tudnia szabadulni a többiek gyűrűjéből. Tulajdonképpen minden eszköz és taktika megengedett, fő, hogy komolyabban senki ne sérüljön meg. Szinte mindenki átesett a tűzkeresztségen, és végül természetesen mindenki kiszabadult. Egy egész tanulmányt érdemelne a játék dinamikája, hogy hogyan lényegül át szép lassan a beszorított játékos üvöltő, fejjel a többieknek rohanó vagy épp a többiek fejére ugró vaddá, vagy hogyan fognak össze egy pillanat alatt a többiek (természetesen a játék szabályain belül), egészen addig, hogy végül ki milyen taktikákat próbál ki, és kinek hogyan sikerül kiszabadulnia. Volt, aki a megszületéshez hasonlítható élményről beszélt, és volt, aki Dávid harcáról Góliáttal.

A sötét király témakörénél a *Star Wars*-sorozatból azt a filmrészletet néztük meg, amikor Luke Skywalker találkozik egy barlangban a Sötét Nagyúrral, akit legyőz ugyan, de amikor leveszi a sisakját, a saját arcát látja meg.

A jó király esetében mindenki kipróbálhatta, milyen lehet uralkodni. Berendeztünk egy tróntermet, készítettünk felségeleket, koronát, országalmát, jogart, az önként jelentkező elfoglalhatta trónját, a többiek pedig a földön ültek. Hasonlóan a farajos feladathoz a többiek alkottak véleményt, osztották meg érzéseiket, milyennek látják a király birodalmát. E feladatok, játékok után a közösségnek természetesen mindig volt lehetősége ventilálni egy megosztó kör keretén belül.

Záróalkalom

A záróalkalom során újra elővettük Rohr „öt erős mondatát” a beavatott férfiról, és arról beszélgettünk, ki milyen változáson ment keresztül a férfiköri találkozások során. Ezek után Jézus különböző „maszkjairól” ejtettünk néhány szót: hogyan jelenik meg benne egyszerre mindaz, ami a felnőtt férfitel sajátja. Ezzel kapcsolatban megnéztünk egy filmrészletet *Mel Gibson Passiójából*: a Gecsemáné-kertbéli jelenetet, amikor Krisztus fél, kétségbeesik, de imája után rátapos a kígyó fejére.

A záróalkalmon a jövőbe is tekintve megpróbáltunk rálátni az életünkre: mindenkit arra kértünk, próbáljon meg felvázolni egy öt-tíz éves távlatot az életéből, és azt kértük, ábrázolják egy montázs segítségével.

16 Uo. 207.

A férfikör lezárulta után pár héttel megkerestem a résztvevőket e-mailben, és a következő két kérdést tettem fel nekik:

- A férfikör hozott-e bármilyen változást az életedben? (az önkép, az istenkép, a gondolkodásmód terén vagy a kapcsolatokban: család, barátok, munkahely stb.)
- Mire emlékszel vissza a legintenzívebben? Milyen eseményeket/mondatokat idézel fel a legszívesebben?

3. Párhuzamos reflektálás

Mivel a férfiköri alkalmak tartalmi része menet közben íródott, közvetlen tapasztalatainkat be tudtuk építeni a soron következő anyagokba. Kezdetől láttuk vezetőtársammal, hogy kik azok a csoporttagok, akik jelen élethelyzetüket egyfajta mélypontként élik meg. Ehhez az első alkalommal kitöltött kérdőív is nagy segítséget nyújtott, de személyesen is beszámoltak erről a bemutatkozás során. Láttuk, mennyire máshogyan reagálnak az őket érő impulzusokra, mint azok, akik nem számoltak be ilyen nehéz élethelyzetről. Érzékeljük azokat a jelenségeket is, amelyek ilyenkor a csoport irányából egyfajta megtartó-, fel-emelő erőként hatnak. Mindezzel együtt ezek a jelenségek nagyon nehezen kimutathatók, számszerűsíthetők. Úgy gondolom, a közösségi lelkipálya folyamatainak tettenéréséhez, követhetőségéhez egyéni, párhuzamos interjúzásra is szükség van, hogy megerősítést nyerhessenek csoportvezetői észrevételeink.

A csoportra való párhuzamos reflektálás egyik érdekes eszköze lett a már említett standard feladat, a három fogalomra való asszociálás, pontosabban az ebből készített szófelhők. Ezt mindkét sorozatban, minden férfiköri alkalmon elkészítettük, a három fogalmat mindig a témához igazítva. Például a *jó király* esetében az *ország* – *korona* – *hatalom* fogalmakra kellett asszociálni, a *rossz királynál* pedig az *áldás* – *átok* – *gyengeség* hármására.

A férfiaszociáció során összegyűlt csaknem ezer szó felkeltette az érdeklődésemet. Észrevettem bizonyos összefüggéseket, ismétlődéseket, különböző fogalmakra való hasonló vagy éppen eltérő jelentésű asszociációkat stb. Valamifajta gondolatterképet, fogalmi hálót észleltem a különböző csoportosulások és ismétlődések között. Mindenképpen éreztem, hogy az asszociált szavak halmaza érdekes, kutatható terület.

A szavakat már a férfiköri alkalmak közötti hetekben elkezdtem vizsgálni, de ekkor még csupán az érdekelt, hogy egyes szavak milyen gyakran fordulnak elő: például az a fogalom, hogy *kitartás*, *igazság* vagy *erő* vajon milyen asszociációkat hív elő a férfiakból? A gyakoriság ábrázolására látványos módszer az úgynevezett szófelhő. Ez képként mutatja meg a szavak előfordulási gyakoriságát, annál nagyobb betűmérettel ábrázolva egy szót, az minél többször szerepel. Végül egy véletlenszerű algoritmus alapján egy előre kiválasztott formába behelyezi az összes szót, kitöltve a formát. Az összes asszociációnak elkészítettem a szófelhőjét, de rá kellett jönnöm, hogy ez nem több illusztrációnál. Megmutatja ugyan az egyes fogalmakra adott asszociációk előfordulási gyakoriságát, de épp azt, ami elkezdett foglalkoztatni, nem képes ábrázolni.

Azt a fajta struktúrát, amelyet eleinte csak megsejtettem, egy szakember segítségével végül sikerült detektálni. *Katona Péter* szociológus a Corvinus Egyetemen végez kutatást: az Instagramon megosztott képek metaadatainak szövegelemzését végzi a *nemzeti*

ételek tárgykörében.¹⁷ Az általa használt metódus és szoftver tökéletesen alkalmazható az én kutatásomra is. Az egyes asszociációs csoportokat egyetlen egységként kezelve (*mondat*), az egész adatbázist egységekre bontva a Gephi szoftver segítségével olyan kapcsolatok is kimutathatók a szavak között, amelyek szabad szemmel, csupán a táblázat böngészése által nem. A program a szavak között kapcsolódási pontokat hoz létre. Eszerint egy mondaton belül minden szó kapcsolódik az összes többi szóhoz, sőt mondaton kívül is. (Ha az összes kapcsolat szerepelne a hálózatban, több tízezer „éle”, kapcsolódása lenne, ezért csak azok a szavak kerülhetnek a hálózatba, amelyek legalább kétszer szerepelnek a szövegben, hasonlóan a szófelhőhöz.) A „mondaton”, illetve a teljes szövegen belüli közös előfordulás erősíti a szavak közötti kapcsolatot, az „éleket”. Az adatok bevitelére és paraméterezése után a program létrehoz egy térbeli hálót, amelyben fogalmi csomópontok, azok körül pedig fogalomcsaládok, klaszterek jönnek létre. A klasztereket színek segítségével különíti el egymástól a program. A programot használva, ráközelítve egy-egy fogalomra, vagy más szempontokat figyelembe véve, új hálót generálva vizsgálhatóvá és kutathatóvá válik a férfiak fogalmakra adott asszociációinak rendszere. A módszer segítségével tulajdonképpen bejárhatóvá válik a fogalmak kapcsolódásai által létrejövő tér.

Írásom lelkipásztori és közösségépítési témájától látszólag távol áll e kutatás, de meggyőződésem, hogy a szociológia, a nyelvészet, a hálózat kutatás¹⁸ területeire való kitekintések nélkül nem tudnánk fejleszteni férfiköri eredményeinket. Márpedig a fejlődés Istentől kapott lehetőségünk, és Isten Szentlelkéhez mondott fohászunk innovatív ötletek formájában hallgattatnak meg.

4. A következő csoport tervezése, módosítások

A gyülekezetemben létrejött férfikör folytatódni fog, már vannak jelentkezők s ötleteink, hogy milyen új elemeket fogunk beemelni a meglévők közé.

A *bölcs* archetípusát kettévéve valószínűleg külön alkalmat szentelünk a bölcs sötét oldalának, vagyis a *bolondnak*. Vezetőtársammal az a meglátásunk, hogy az egyes alkalmakat úgy kell strukturálni, hogy több tere legyen a társas interakcióknak, tehát kevesebb, de jobban megmozgató feladat alkalmazása a helyes irány.

Mindenképpen további kutatást érdemel a gyülekezetbe való férfiköri integrálódás lehetősége. Egy ilyen kurzus végén kialakul egy férficsoporth-identitás, a tagok tettekre készek és vállalkozókedvűek, s ezzel kezdeni kellene valamit.

A második férfiköri sorozat is meghívásos alapon szerveződött, de a nyílt meghirdetés felé kívánjuk venni az irányt. Ez esetben azonban az eddiginél alaposabb szűrőrendszer, komolyabb interjúzás szükséges, az esetleges visszautasítás esetén pedig mindenki számára elfogadható megoldások keresése kívánatos. A csoport lelkipásztori jellege nem tévesztendő

17 KATONA P.: *#hungarianfood – Nemzeti ételek a közösségi felületeken*, Budapesti Corvinus Egyetem Társadalomtudományi és Nemzetközi Kapcsolatok Kar Szociológia és Társadalompolitika Intézet, Budapest, 2018.

■ 18 D. PARANYUSHKIN: *Identifying the Pathways for Meaning Circulation using Text Network Analysis*, Published in Nodus Labs, 2011.

össze a terápiás csoporttal. A férfikör inkább a személyiségfejlesztés kategóriájába tartozik, a terápiás csoport viszont komolyabb szakértelmet, képzettséget igényel.

5. Disszemináció

Tudván, mennyivel több munka létrehozni valami újat, mint a meglévőt átalakítani, arra gondoltunk, eddigi eredményeinket más gyülekezetek számára is adaptálhatóvá tesszük. Az, ahogyan a rendszerünk fölépült, magán hordozza gyülekezetünk jellemzőit, változtatások nélkül képtelenség lenne egy másik gyülekezetben alkalmazni. Viszont ahhoz, hogy a meglévő struktúrát valaki a saját viszonyainak megfelelően átalakíthassa, ki kell szűrniünk a gyülekezetspecifikus elemeket, minden témát, feladatot le kell csupaszítani a célkitűzések szintjére, és az általunk megtalált egyedi válaszokat általánossá, elemivé kell tenni. Érdemes lehet még feljegyezni az előkészítés és a megvalósítás közben összegyűlt tapasztalatainkat, ebből egy rövid kiadványt szerkeszteni, ahogy a visszajelzések felhasználásával egy promóciós anyag elkészítése is segítséget jelenthet másoknak.

A szerző református lelkész.

A fenti projektismertetés a Semmelweis Egyetem Mentálhigiéné Intézetének mentálhigiéné szakirányú továbbképzésére készült szakdolgozatom alapján íródott. Siba Balázs kollégámmal úgy érezzük, a téma szisztematikusabb kifejtést érdemel, alaposabban kidolgozva az elméleti alapot, a gyakorlatok elementarizálását és a disszeminációt. Reményeim szerint erre a jövőben sor kerülhet.

Péter Molnár: The formation of a congregational mens' group. From idea to experiences. *This article explores the formation of a congregational mens' circle from a mental health perspective. Beside presenting the sessions themselves, it documents the steps that led from the first idea to the ending and evaluation of the project, while reviewing the possibility of potential dissemination and the necessary tasks related to this. The article also explores the possible effects of a subject specific congregational home group – in this case, a mens' group – on personality development.*

Keywords: *congregation, home group, male spirituality, mens' group, community pastoral counseling, group work.*